

от слова *Сумы* (центра одной из областей Украины, расположенной по соседству). Сумская улица была дорогой на город Сумы.

Топонимика – очень интересная наука. Благодаря ей, можно узнать много занимательного и полезного о странах, городах, улицах, площадях и других географических объектах. Топонимика может стать интересным хобби. Хотелось бы узнать, например, историю названий украинских городов *Киев, Полтава, Запорожье, Одесса, Львов* и других. Можно это делать вместе. Присоединяйтесь!

Особливості тактильної комунікації як способу невербального спілкування

*Лаарассі Абдельхалек (Марокко)
Науковий керівник – доцент Н.О.Опришко
ХНАДУ*

Комунікація – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації. Як бачимо з визначення, слід виділити два основних види комунікації: у людському суспільстві комунікація може здійснюватися як вербальними, так і невербальними засобами. Вербальна комунікація для людини є основним і універсальним способом спілкування. Будь-який інший спосіб взаємодії теж може бути виражений засобами мови та й комунікативна функція є однією з найважливіших її функцій.

До числа таких вироблених мовою засобів належать як усне, так і писемне мовлення. То ж природно, що в комунікації, яка здійснюється вербальними засобами, передається величезний обсяг інформації. Інакше кажучи, найбільше люди спілкуються з допомогою природного мовлення, що не дивно: це його основне призначення. Однак, поза всяким сумнівом, сучасній людині, аби бути успішною, необхідно володіти базовими знаннями і про невербальні засоби комунікації.

Невербальна комунікація – це спілкування, тобто обмін інформацією без допомоги слів. Це жести, міміка, різні сигнальні і знакові системи. Всі ці способи спілкування по аналогії до основного іноді також називають мовами – первинними і вторинними, або природними і штучним. Одним із видів невербального спілкування, вартим окремої уваги, є тактильна комунікація, питанням і проблемам якої й присвячено дану статтю.

Тактильна комунікація (тактильний контакт; англ. *haptic communication*) – це форма комунікації, яка передбачає прямий фізичний контакт з іншою людиною (наприклад, рукостискання, поплескування по плечу або спині тощо), іншими словами, це передача інформації за допомогою дотику. Позитивний міжособистісний фізичний контакт є, в основному, висловленням співчуття (фізична близькість). Бажаний фізичний контакт часто супроводжується зоровим контактом. Запах тіла, парфуми, феромони можуть грати вирішальну роль в продовженні спілкування. Наприклад, у традиційній китайській медицині запах тіла є індикатором ранньої діагностики захворювань органів. Дані надходять від сенсорних рецепторів, що знаходяться в шкірі, м'язах, сухожиллях, суглобах і у внутрішньому вусі. Тактильна система відображення дає менш точну інформацію про зовнішній світ, про іншу людину в порівнянні із зором, але вона формує уявлення про положення тіла в просторі, несе інформацію про присутність іншої людини. Найбільш важливими є кінестезичні дані про тиск і температуру. Саме м'язові рецептори повідомляють про те, яка сила рукостискання, доторки, наскільки близько до нас знаходиться інша людина. Також ми отримуємо інформацію про амплітуду невербальних рухів, їхню силу, напрямок.

Відомим є також той факт, що тактильний контакт залежить від культури, до якої належить людина. Аби уникнути комунікативних невдач у роботі чи навіть буденному спілкуванні з представниками інших культур, варто приділяти особливу увагу засобам невербального спілкування. Адже навіть при бездоганності мови комуніканта існує можливість образити співрозмовника

невдалим жестом, виразом обличчя чи, наприклад, тим, що стоїш до нього ближче, ніж диктують норми та правила його культури.

Порівняльне зіставлення поведінки представників різних культур дозволило встановити, що при спілкуванні люди різних культур використовують різноманітні види дотиків до своїх співрозмовників. До такого роду дотиків вчені відносять, перш за все, рукостискання, поцілунки, погладження, поплескування, обійми і т. п. Як показали спостереження і дослідження, за допомогою різного роду дотиків процес комунікації може набувати різний характер і протікати з різною ефективністю. Сформувався навіть особливий науковий напрямок, що вивчає значення і роль дотиків при спілкуванні, який отримало назву такесики [5, с.159]. Люди торкаються один до одного з різних причин, різними способами і в різних місцях. Науковці, які вивчають тактильну поведінку людей, вважають, що в залежності від мети та характеру дотики можна розділити на наступні типи:

- 1) професійні – вони носять безособовий характер, людина при цьому сприймається лише як об'єкт спілкування (огляд лікаря);
- 2) ритуальні – рукостискання, дипломатичні поцілунки;
- 3) дружні;
- 4) любовні [3, с. 46].

Дотики необхідні людині, щоб посилювати чи послаблювати процес спілкування. Але поведінка з використанням дотиків залежить від цілого ряду чинників, серед яких найбільш важливими є культура, належність до жіночої або чоловічої статі, вік, статус людини і тип особистості. У середині кожної культури є свої правила дотиків, які регулюються традиціями і звичаями цієї культури і приналежністю взаємодіючих людей до тієї чи іншої статі. Дуже часто це залежить від тієї ролі, яку грають чоловік і жінка у відповідній культурі. У деяких культурах забороняється дотик чоловіка до чоловіка, але не обмежується дотик жінки до жінки. В інших культурах забороняється жінкам доторкатися до чоловіків, хоча чоловікам традиційно дозволяється торкатися до

жінок при спілкуванні [там само]. Як стверджують результати досліджень різних культур, в одних з них дотик дуже поширений, а в інших – зовсім відсутні. Культури, що належать до першого типу, отримали назву контактних, а до другого – дистантних. До контактних культур належать латиноамериканські, східні, південно-європейські культури. Так, араби, євреї, жителі Східної Європи і середземноморських країн використовують дотики при спілкуванні досить активно. На противагу їм північноамериканці, азіати і жителі Північної Європи належать до низькоконтактних культур. Представники цих культур воліють перебувати при спілкуванні на значній відстані від співрозмовника, причому азіати використовують більшу дистанцію, ніж північноамериканці чи європейці. Німці, англійці та інші англосаксонські народи вважаються людьми, які рідко користуються дотиками при спілкуванні.

Дослідження тактильної поведінки німців, італійців і північноамериканців підтвердили, що приналежність до контактної або дистантної культури залежить також і від особистості людини та її статевої приналежності. Наприклад, у Німеччині та США чоловіки спілкуються на більшій відстані і менше торкаються один до одного в порівнянні з Італією. Італійські чоловіки стоять ближче один до одного і торкаються один одного значно частіше, ніж італійські жінки. Крім того, як виявилось, італійські чоловіки спілкуються зі своїми співрозмовниками за допомогою тих невербальних засобів, які властиві тільки для німецьких і американських жінок.

В азійських культурах через дотик передаються, крім іншого, також почуття патронування і переваги. Дотик до плеча або спини в них означає дружбу. В арабських та деяких східноєвропейських країнах вираз дружніх почуттів відбувається у формі міцних обіймів. Серед мусульман обійми є вираженням мусульманського братерства. Але в тактильній комунікації є і свої заборони: в азійських культурах, наприклад, не можна торкатися до голови співрозмовника, що розглядається як образа. Тому в азійських культурах

вчителі найчастіше б'ють учнів по голові, і учні сприймають це як образливе покарання.

Неодмінним атрибутом будь-якої зустрічі і спілкування є рукостискання. У комунікації воно може бути дуже інформативним, особливо його інтенсивність і тривалість. Занадто коротке, мляве рукостискання дуже сухих рук може свідчити про байдужість. Навпаки, дуже тривале рукостискання і занадто вологі руки говорять про сильне хвилювання, високе почуття відповідальності. Тривале рукостискання поряд з посмішкою і теплим поглядом демонструє дружелюбність. Однак надовго затримувати руку партнера і своїй руці не варто: у нього може виникнути почуття роздратування. Під час міжкультурної комунікації слід враховувати відмінності в поглядах на рукостискання в іноземців. Наприклад, при зустрічі з партнерами з Азії не слід стискати їм долоню занадто сильно і довго. А ось західноєвропейці й американці терпіти не можуть млявих рукостискань, оскільки в цих культурах дуже цінуються атлетизм і енергія. Їм слід тиснути руки енергійно і сильно, а, крім того, там прийнято при рукостисканні зчеплені руки похитувати від трьох до семи разів. Історично склалося кілька видів рукостискань, кожне з яких має своє символічне значення. Розглянемо їх:

1) Долоня, повернена вгору під долонею партнера, означає готовність підкоритися, несвідомий сигнал тому, чиє домінування визнається.

2) Долоня, повернена вниз на долоні партнера, висловлює прагнення до домінування, спробу взяти ситуацію під свій контроль.

3) Долоня ребром вниз (вертикальне положення) фіксує положення рівності співрозмовників.

4) Рукостискання «рукавичка» (дві долоні обхоплюють одну долоню співрозмовника) підкреслює прагнення до щирості, дружелюбності, довірливості.

Таким чином, вміле і грамотне використання дотиків може значно полегшити процес комунікації і висловити багато людські почуття і настрої,

викликати довіру і хороше ставлення партнера. Невербальні, у тому числі й тактильні, сигнали особливо цінні, оскільки вони в основному спонтанні, несвідомі і, на відміну від слів, більш щирі. Як бачимо, запорукою успішного спілкування між людьми, особливо різних національностей і різних культур є не тільки знання їхньої мови. Одне з найважливіших місць у міжкультурній комунікації посідає невербальне спілкування. Уміння читати і застосовувати самому знаки невербальної системи спілкування спроможні допомогти досягнути успіху не тільки в діловій сфері, але і в повсякденному житті.

Література:

1. Мирошниченко А. Бизнес-коммуникации. Мастерство делового общения. Практическое руководство. – М.:Книжный мир, 2008. – 217 с.
2. Почепцов, Г. Г. Фатическая метакоммуникация // Семантика и прагматика синтаксических единств. Калинин: ТОП-Пресс, 1981. – 52 с.
3. Словарь практического психолога. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.aka-media.ru/inside/137/>
4. Стернин И.А. Понятие коммуникативного поведения и проблемы его исследования // Русское и финское коммуникативное поведение. – Воронеж: Изд-во ВГТУ, 2000. – С. 4-20.
5. Трубицына Л.В. Роль невербальной коммуникации в психологической коррекции личности // Личность. Общение. Групповые процессы: Современные направления теоретических и прикладных исследований в зарубежной психологии. М., 1991. – С. 101-121
6. Хол. Е. Як зрозуміти іноземця без слів. – К.: «Наука», 1995. – 197 с.

**Порядок слов в английском,
французском, русском и украинском языках**
Мауи Юссеф (Марокко)
Научный руководитель – доцент Н.А. Опрышко
ХНАДУ

В лингвистике типология порядка слов – это наука о порядке синтаксических составляющих языка и того, как разные языки могут использовать разные порядки. Интерес представляют также корреляции между порядком слов, характерным для разных синтаксических конструкций. Первичные типы порядка слов, представляющие интерес, - это порядок основных членов предложения (относительный порядок субъекта, объекта и глагола); порядок модификаторов-атрибутов (прилагательные, числительные, указательные и притяжательные местоимения) в словосочетании с